

Az ismétlődő problémák esetében jelczni kell a gyártómű felé az észrevételeket. A katonai szervezetek kötelessége, hogy éljenek ezekkel a lehetőségekkel.

A konstrukciós rendellenességből eredő balesetek megelőzése a balesetmegelőzési tevékenység talán legszebb műszaki területe (mindenesetre a legérdekesebb). Köztudott, hogy a néphadsereg technikai eszközeinek jelentős része import útján kerül beszerzésre, ez a tény meghatározza a balesetmegelőzés feladatait is.

A polgári életben régóta gyakorlat a termelőeszközök biztonsági felülvizsgálata munkavédelmi minősítő vizsgálat keretében. A 47/1979. (XI. 30.) MT számú rendelet kimondja, hogy munkavédelmi minőségtanúsítás nélkül termelőeszközt gyártani, forgalmazni, felhasználni, használatba venni nem szabad. Az eszközök meghatározott körét munkavédelmi szempontból minősíteni kell. A néphadsereg munkavédelmi tevékenységét szabályozó honvédelmi miniszteri utasítás [30/1981. (HK. 18.) HM sz. utasítás 29. §] ezt az előírást értelemszerűen átvette a haditechnikai eszközökre vonatkozóan is. Eszerint a haditechnikai eszközök munkavédelmi tulajdonságát a csapatpróba alatt lefolytatott biztonságtechnikai felülvizsgálat keretében kell megállapítani.*

A jogszabályokból látható, hogy a haditechnikai eszközök konstrukciós problémáiból bekövetkező balesetek megelőzésének leghatásosabb lehetősége az eszközök rendszeresítését megelőző biztonságtechnikai felülvizsgálat. (Azoknál az eszközöknél, ahol a felülvizsgálatot nem kell végrehajtani, a gyártó a munkavédelmi minőségtanúsításban vállal garanciát az eszköz biztonságtechnikai megfeleléséig. Amennyiben a garanciával kapcsolatban – gyakorlati – kétség merülne fel a felülvizsgálatot célszerű lefolytatni.) Így elérhető, hogy a néphadsereg katonai szervezetei akár az irthon gyártott, akár az importból beszerzett eszközök esetében is, csak megfelelő biztonságtechnikai tulajdonságokkal rendelkező eszközöket használjanak.

Összefoglalva: A második főcsoportba tartozó balesetek megelőzése első sorban műszaki-technikai feladat, a haditechnikai eszközök tervezői, gyártói, kezelői és karbantartói egyaránt részt kell, hogy vállaljanak a teendőkből.

3. A gépek üzembelhelyezése

A Magyar Néphadseregben alkalmazott termelőeszközöket, gépeket, berendezéseket úgy kell üzembe állítani, hogy azok a felállítás helyén megfeleljenek az egészséges és balesetmentes feladatvégzés követelményeinek. Ezt az előírást a gépek üzembe helyezési eljárásának lefolytatásával lehet kielégíteni.

A néphadseregben alkalmazott gépek üzembe helyezési eljárása azonos a polgári vállalatoknál alkalmazott üzembe helyezési eljárással. Az üzembe helyezést a katonai szervezet parancsnoka által kijelölt bizottság végzi, az üzemeltetési engedélyt a parancsnok a bizottság javaslata alapján adja ki.

A gépek üzembe állításával kapcsolatos teendőket a *mellékletben* található folyamatábra tartalmazza.

* A biztonságtechnikai felülvizsgálatról részletesen lásd: *Hadtápbiztosítás XV. évf. 2. szám, 111–126. old. (Szerk.)*

A folyamatábrát követve könnyen megérthetők a feladatok:

Igény

Egy új gép beszerzésekor pontosan meg kell határozni, hogy milyen műszaki paramétereket várunk tőle és azt, hogy milyen feltételek mellett és milyen környezetben kívánjuk üzemeltetni. Ezt az igényt a beszerzővel pontosan ismertetni kell.

Beszerzés

A beszerzést végző (szervezet) az igényeknek legjobban megfelelő gépet kell, hogy beszeresse. A beszerzés során kötelessége ellenőrizni a gép munkavédelmi minőségtanúsításának meglétét, annak érvényességét, amennyiben a gép munkavédelmi minősítésre kötelezett a Minősítő Bizonyítvány meglétét és érvényességét is.

A munkavédelmi minőségtanúsítás az általános minőségtanúsítás része, melyben a gyártó nyilatkozik arról, hogy a termék kielégíti az érvényben levő munkavédelmi előírásokat.

A munkavédelmi minőségtanúsítási kötelezettség minden – akár hazai gyártású, akár importból beszerzett – termelőszközre vonatkozik. A munkavédelmi minőségtanúsítás csak olyan termékre állítható ki, amely a termelőszközre vonatkozó valamennyi munkavédelmi követelménynek megfelel. (1038/1983. sz. OMB Irányelv) Import termelőszköz munkavédelmi minőségtanúsítását az importáló köteles magyar nyelven a megrendelő rendelkezésére bocsátani. Amennyiben az importáló a külföldi gyártótól a munkavédelmi minőségtanúsítást nem szerzi be, úgy a termelőszköz jellegének megfelelő kijelölt hazai minősítő intézmény szakvéleménye alapján köteles azt dokumentálni. A minőségtanúsítás alapja csak olyan szakvélemény lehet, amely a termék munkavédelmi megfelelőségét támasztja alá.

A munkavédelmi minőségtanúsítás történet:

- minőségi bizonyítvánnyal (MSZ 7595 szerinti okmány 11., 12. és 13. rovatában);
- minőségi jellel (a terméken, vagy annak csomagolásán);
- a terméken feltüntetett adatokkal (pl. árucímkc);
- kísérőjegyzéken (szállítólevélen, számlán).

A minőségtanúsítás a műszaki leírásban nem fogadható el.

Munkavédelmi Minősítő Bizonyítvánnyal kell rendelkeznie minden olyan termelőszköznek, melyeket az illetékes ágazati miniszterek a minősítésre kötelezett eszközök jegyzékébe felvettek (ezt a jegyzéket a SZOT Munkavédelmi Tudományos Kutató Intézete minden évben közzé teszi).

A hazai gyártású termelőszközök munkavédelmi minősítettése a gyártó gazdálkodó szervezetet terheli. A beszerző köteles ellenőrizni a bizonyítvány meglétét, célszerű, ha azt már a megrendelésben előre igényli (idézett OMB Irányelv).

Import beszerzésű termelőszközök esetében a megrendelő közölje az importálóval, hogy a gép minősítésre kötelezett-e, kösse ki, hogy a minősítés végrehajtása kinek a feladata (a megrendelőé-e, vagy az importálóé, valamint jelölje meg, hogy a minősítést melyik minősítő intézettel kívánja végrehajtani. Az a szerencsés megoldás, ha a munkavédelmi követelmények a szállítási szerződés szerves részét képezik, mert munkavédelmi hiányosság esetén a gép vagy

nem kap minősítő bizonyítványt és ezért nem lehet üzemeltetni, vagy a szükségessé váló átalakítások miatt elveszik a gépre a garancia.

1. A gép dokumentációjának ellenőrzése. Ennek során kell megvizsgálni, hogy a gépkönyv, vagy a gépkönyvet helyettesítő dokumentáció megfelel-e az MSZ KGST 1798 szabvány előírásainak.

2. Az üzembe helyezési bizottság ismételten vizsgálja meg a gép munkavédelmi minőségtanúsítványát és minősítő bizonyítványát a már elmondottak szerint.

3. Ellenőrizni kell a gép felállításához a jogszabályokban előírt engedélyek meglétét. Ez elsősorban a hatósági felügyelet alá tartozó berendezésekre (kazánok, nyomástartó edények, felvonók), emelőgépekre vonatkozik. Az engedélyek hiányában a gépet üzemeltetni nem lehet.

4. A gép leendő felállítási helyét már a beszerzési igény összeállításakor meg kell tervezni. A felállítási hely meghatározásakor figyelemmel kell lenni:

a) a gépkönyv előírásaira (pl. különleges alapozás stb.);

b) a gép helyigényére (a helyigény a kezelés, karbantartás, javítás, kiszolgálás, anyagtarolás, a gép mozgásterületének és alapterületének, befogadó méreteinek területigényéből áll össze. Ezek a területek egymást a szükséges mértékben átfedhetik);

c) a munkahely és környezete kapcsolatára (az esetek többségében a gép már más munkafolyamatokkal beépített területre kerül. A gépet úgy kell elhelyezni, hogy telepítése sem kezelőjére, sem a szomszédos munkahelyekre veszélyt ne jelentsen);

d) a megfelelő munkahelyi világításra (MSZ 6270, MSZ 0461/1 szabványok előírásai szerint);

e) a megfelelő munkahelyi légállapotra (KÁBESZ, MSZ 21461);

f) a zaj- és rezgésterhelés csökkentésére (MSZ 18150 . . . 152);

g) a gyártás, a kezelés, a termékmozgatás, az anyagellátás, az energiaellátó, a melléktermék és hulladékeltávolító rendszer, a hűtő- és szennyvíz elvezetés, a porelszívás megfelelő kialakítására.

A vizsgálat során a felállítási tervet kell összevetni a megvalósított állapottal. A felállítási tervtől eltérni csak indokolt esetben a terv készítőjének beleegyezésével (írásos), az eredeti tervnek megfelelő munkavédelmi szint biztosításával lehet.

5. Ellenőrizni kell, hogy a gép energiaellátását biztonságosan oldották-e meg. Figyelemmel kell lenni arra, hogy a gép rákapcsolása az energiahálózatra nem okoz-e túlterhelést. Különös gondossággal kell vizsgálni, hogy az érintésvédelmi rendszert megfelelően alakították-e ki. Ha szükséges ellenőrző méréseket kell végezni.

6. Be kell szerezni mindazokat a személyi és kollektív védőeszközöket, melyek az üzemi próba végrehajtásához szükségesek. A védőeszközök használatát a próba megkezdéséig be kell gyakoroltatni.

7. El kell készíteni a kezelési utasítást (ha ilyen még nincs), melynek kellő részletességgel kell tartalmaznia a biztonságos kezelés előírásait.

8. A gépet, berendezést az üzemeltetés helyén a vonatkozó előírások szerint – amennyiben a műszaki mentés eszközeit biztosították – üzemi próbának

kell alávetni. Az üzemi próba a gép beindításából és rövid ideig tartó üresen való (nem terheléses) járatásából áll, a működési készség megállapítására szolgál. Az üzemi próba a próbaüzemeltetés megkezdésének előfeltétele. Eredményes üzemi próba után közvetlenül használatba vehetők az egyszerűbb háztartási jellegű gépek.

9. A géppel próbaüzemeltetést kell lefolytatni a gépkönyv, valamint a 7/1978. (II. 1.) MT számú rendelet előírásai szerint. A próbaüzem időtartama 30 nap. A próbaüzem előtt meg kell győződni arról, hogy a gép próbaüzemre alkalmas-e, az erre vonatkozó nyilatkozatokat, továbbá a hibákat és a kijavításukra megállapított határidőket jegyzőkönyvbe kell foglalni. Teljesítmémméréssel kell megállapítani, hogy a gép megfelel-e a törvényes, vagy a szállítási szerződésben meghatározott tulajdonságoknak.

A próbaüzemelés során vizsgálni kell:

a) a védőeszközök, biztonsági berendezések alkalmasságát, ezeknek teljes értékűeknek kell lenniük. A biztonsági berendezéseket úgy kell beszabályozni, hogy ne képezzenek járulékos veszélyforrást;

b) a gép, berendezés terhelés alatti viselkedését. Szükség esetén az előírásoknak megfelelő módon túlterhelésnek kell alávetni. A gép a terhelés és túlterhelés alatt megbízhatóan a munkavédelmi előírásoknak megfelelően működjön;

c) az üzemeltető katonai szervezet által kijelölt, ott foglalkoztatott leendő kezelők alkalmasságát, felkészültségét. A kezelők a próbaüzem ideje alatt sajátítják el a gép balesetmentes kezelését;

d) a kezelők és a környezet terhelését üzemszerű körülmények között. A mért jellemzők feleljenek meg az előírásokban és a felállítási tervben foglaltaknak.

A tapasztalatokról, megállapításokról próbaüzemi naplót kell vezetni. A próbaüzem folyamán az üzemeltető katonai szervezet megbízottja tegye meg a biztonságot érintő észrevételeit a gép üzemeltetésével kapcsolatban. A próbaüzem befejezésével a közreműködők az összegezett tapasztalatokról vegyenek fel jegyzőkönyvet, amelyet a gép dokumentációjához csatolva kell megőrizni. Amennyiben a próbaüzemeltést a kitűzött időre nem lehet befejezni, a próbaüzemet meg kell ismételni. A próbaüzemet csak akkor lehet sikeresnek tekinteni, ha a kitűzött határidőre az összes biztonságot érintő hiányosságot felszámolták, a gép az előírt üzemi paramétereket biztosítja.

Ha a gép felállítása vállalkozói szerződés keretében külső gazdálkodó szervezettel történt, az 1-9. pontban leírtak teljesítése a vállalkozó kötelessége, ellenkező esetben ezek a feladatok a katonai szervezetre hárulnak.

10. A sikeresen zárt próbaüzem után a gép üzembehelyezési eljárása megkezdhető. Az üzembe helyezési eljárás során ellenőrizni kell:

a) a gép teljes átadási dokumentációját (gépkönyv, minőségtanúsítás, minősítő bizonyítvány, felállítási terv, hatósági engedélyek, mérési jegyzőkönyvek, próbaüzemi napló és jegyzőkönyvek, kezelési-karbantartási utasítások, karbantartási és szerviz szerződések);

b) az átadási dokumentáció biztonságot érintő megállapításainak helytállóságát.

Az ellenőrzést a bizottság – ha a gép valamely létesítmény része a használatba vételi eljárás részeként, ha egyedileg kerül felállításra az üzembe helyezési eljárás során – végzi el.

11. A gép üzemeltetését a parancsnok engedélyezi. A parancsnok végleges üzemeltetést ad ki, ha a biztonságot érintő probléma nem merül fel, ideiglenes engedélyt ad, ha olyan kifogások voltak csak, melyek nem jeleztek közvetlen veszélyt (az ideiglenes engedélynek tartalmaznia kell azokat a kiegészítő intézkedéseket, amelyek az ideiglenes üzemeltetés tartama alatt az egyenértékű védelem megvalósítását szolgálják, és az ideiglenes üzem határidejét), illetve az engedély kiadását megtagadja, ha a biztonságot közvetlenül és súlyosan érintő hiányosságok tapasztalhatók. Az üzemeltetési engedély tartalmazza a gép azonosítására szolgáló adatokat, a felállítási hely pontos megnevezését és annak megváltoztatásának szabályait, vagy tiltását. Előfordulhat ugyanis, hogy egy adott gépet csak a felállítási helyén lehet biztonságosan üzemeltetni, mert a helyváltással együtt az alkalmazott védelmi módok is hatástalanná válnak (pl. megváltozik az érintésvédelmi rendszer).

Mint láttuk az üzembe helyezési eljárás során az eszköz, a gép három ellenőrzésen is átesik, ez már nagy valószínűséggel biztosítja, hogy üzemeltetése közben megfelel az egészséges és balesetmentes munkavégzés feltételeinek.

A gépek üzembe helyezése a mindennapok feladata, gondos végrehajtással nagy szerepe van a balesetmegelőzésben.

(A melléklet a folyóirat végén található.)